

*Іринчина І.Б.,**к.е.н., доцент,**Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана**Іринчин Г.В.,**к.м.н., старший науковий співробітник,**Український центр наукової медичної інформації
та патентно-ліцензійної роботи МОЗ України*

ГУМАНІЗАЦІЯ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ВНАСЛІДОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЕКОНОМІКИ ЗДОРОВ'Я ТРАНСФОРМАТИВНИХ ДЕРЖАВ

Анотація. Досліджено проблематику формування ефективної глобальної економічної системи внаслідок запровадження принципів соціальної відповідальності у комунікаціях суб'єктів ринку національних економік. Наголошується на першочерговості реформування економіки здоров'я, в якості фундаментальної галузі гарантування високого рівня продуктивності праці в усіх сферах національної економіки.

Ключові слова: глобальна економіка, гуманізація, економіка здоров'я, комунікації, соціальна відповідальність бізнесу, соціальна відповідальність держави, соціальна відповідальність споживача, фармацевтичний бізнес.

Вступ та постановка проблеми. Вважаємо, що асиметрія глобального торговельно-економічного розвитку є наслідком не втрати дієвості економічних законів, а передумовою актуалізації пошуку нових ефективних інструментів узгодження державами та її бізнес структурами комерційних та інших інтересів. Тобто неекономічні закони зайшли у безвихідь, а проблематика у комунікативних технологіях. Кожен суб'єкт, прагнучи до задоволення природних потреб в отриманні прибутку, є занадто егоцентричним. Подальша позитивна динаміка можлива суто за умов впровадження сторонами гуманних принципів комунікації, задля знаходження глобального консенсусу. І шлях до глобалізації економіки можливий саме засобом гуманізації принципів комунікації, що на сучасному етапі втілені у принципах соціальної відповідальності.

Світ – це динамічна система, в якій економічні відносини невід'ємні від політики, соціуму, етики, мислення й здоров'я населення. Добробут окремо взятої національної економіки й глобального співтовариства, як сукупності національних економічних утворень передбачає наявність працездатної (здорової) робочої сили, що разом з інноваціями забезпечує високу продуктивність праці – передумову ефективного господарювання, а отже, й добробуту націй. Сьогодні, з одного боку, держава покликана забезпечувати процес національного виробництва високою продуктивністю праці, що передбачає наявність працездатної (здорової) робочої сили, а з іншого – держава формату соціально-ринкової економіки, повинна гарантувати доступність лікарських засобів доказової медицини для профілактики та лікування населення. Тому винайдення інструментів збалансування інтересів учасників ринку є актуальною проблематикою подальшого розвитку як національних економік, так і глобального співтовариства в цілому й потребує залучення нау-

кової та практичної когорти фахівців. Соціальна відповідальність національної економіки є синергією внаслідок втілення соціальної відповідальності суб'єктами усіх сфер та галузей ринкового господарства. Безперечно, початок закладають ефективні комунікації в межах кожної окремої галузі економіки, які стають ефективними суто на основі принципів соціальної відповідальності її учасників. Для дослідження нами обрана одна з провідних сфер світової економічної системи, яка як за показниками інноваційного розвитку, так і за стратегічним значенням потребує першочергової уваги, позаяк є підґрунтям для ефективного існування усіх інших сфер економіки. У провідних країнах Західної, Північної Європи, США – це економіка здоров'я. В Україні – це сфера охорони здоров'я.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика глобального економічного розвитку лягла в основу наукових праць провідних вітчизняних учених Л. Антонюк, Д. Лукьяненко, Т. Кальченко, О. Мозгового, А. Поручника, Т. Циганкової, В. Чужикова та ін. Особливості функціонування сфери охорони здоров'я в сучасній глобальній економічній системі стали провідними у наукових дослідженнях Н. Богачової, О. Заліської, В. Коваленко, В. Мальцева. Соціальна відповідальність суб'єктів ринку в колі уваги таких науковців: Л. Петрашко, Є. Панченко та багато інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. На сьогодні, найбільш потужним і актуальним челенджем є завдання подальшої комунікації держав та її суб'єктів при вирішенні проблем стабілізації економічного розвитку, політичного, гармонізації підходів до соціального розвитку суспільства, усунення і попередження екологічних небезпек, охорони здоров'я населення. Жодна держава не в змозі існувати ізольовано. Держави попри різницю в національних економічних інтересах – взаємопов'язані. Тому, перерахована вище проблематика носить глобальний характер, торкається усіх держав світу й вимагає пошуку ефективних інструментів по досягненню консенсусу у її вирішенні. Першочерговим є усвідомлення й втілення усіма суб'єктами усіх національних економічних утворень необхідності гуманізації глобального економічного розвитку як єдиного вірогідного шляху надання економічному розвитку держав, глобального характеру. Гуманізація глобальної економіки засобом гуманізації комунікативних технологій. Першим кроком у цьому напрямі є оволодіння і втілення у бізнесову практику принципів соціальної відповідальності всіма учасниками ринку: соціальна відповідальність Урядів держав, соціальна відповідальність бізнесу, соціальна

споживацька відповідальність. Саме гуманізація глобального економічного розвитку засобом втілення принципів соціальної відповідальності суб'єктів світового господарства у складі національних господарств у складі їх резидентів – сприятиме ефективному Світопорядку. Все це є основою стабілізації суспільного економічного розвитку, підвищення результативності при прийнятті рішень у глобальних челенджах. Для дослідження нами обрана одна із провідних сфер світової економічної системи за стратегічним значенням для існування усіх інших сфер економіки при забезпечення потужного рівня продуктивності праці через сприяння розкриттю людського потенціалу. У провідних країнах Західної, Північної Європи, США це економіка здоров'я. В Україні це сфера охорони здоров'я. Суб'єкти економіки здоров'я:

- 1) фармацевтичний бізнес;
- 2) медичні структури;
- 3) страховий бізнес;
- 4) держава;

5) споживач (в особі – найманій робочій сили чи/та населення у цілому), які першочергово і одноосібно мають втілювати засади соціально відповідального функціонування в межах ринку кожного окремого національного господарства.

Мета статті – дослідити проблематику формування ефективної глобальної економічної системи внаслідок запровадження принципів соціальної відповідальності в комунікаціях суб'єктів ринку національних економік.

Результати дослідження. В основі нашого дослідження лежить глибоке переконання, що успішність економічного реформування на основі соціальної відповідальності її суб'єктів в решті решт сприятиме реалізації будь яких глобальних проектів, будь якої глобальної проблематики і спонукає ефективності комунікацій в межах Світового господарства й сприяє гуманізації глобального економічного розвитку.

Всесвітній економічний Форум 2016 року проводився за темою: «Оволодіння четвертою промисловою революцією». Клаус Шваб, засновник Давоського економічного форуму, на церемонії відкриття презентував свою книжку «Четверта індустріальна революція», в якій торкнувся проблем сучасності, зокрема у двох аспектах – автоматизації та комунікації. [4] «Коли учасники форуму повернуться додому, я певен, всі вони будуть переконані у тому, що майбутнім нашого маленького глобального «села» можна управляти тільки завдяки взаємодії та співпраці», – заявив Клаус Шваб [4].

В основі існування Світу, світового господарства – життєдіяльність людини. Потенційно, винайдення та впровадження продуктивних науково-технічних ідей, продуктів інноваційного розвитку в усіх сферах світового розвитку знаходяться у прямій пропорційній залежності від стану здоров'я людини та передумов розкриття людського потенціалу. Тому, об'єктом нашого дослідження стала сфера охорони здоров'я – економіка здоров'я. Економіка здоров'я – це симбіоз наукових і практичних потужностей національної економіки у сфері охорони здоров'я, фармацевтики, економіки [7]. Суб'єктами економіки здоров'я є:

- фармацевтичний бізнес (Фармакоекономіка);
- медичні структури (діагностика та стаціонар);
- страховий бізнес;
- споживач (робоча сила, населення);
- держава (в особі відповідних урядових структур) та поза урядові структури в особі міжнародної організації – ISPOR (International Society for Pharmacoeconomics and Outcomes Research).

Отже, актуалізація вибору сфери охорони здоров'я для першочергового втілення принципів соціальної відповідальності серед усіх учасників цього ринку ґрунтується на наступних постулатах:

I. Людина основний (провідний, незамінний) фактор виробництва будь-якої сфери, галузі чи сектору економіки;

II. Вірогідність продукування та впровадження продуктивних інновацій знаходиться у прямій залежності від стану здоров'я людини;

III. В основі життєдіяльності та здатності до еволюціонування Світового господарства – ефективне розкриття людського потенціалу.

На підставі вище означеного вважаємо економіку здоров'я фундаментальною сферою людського розвитку при забезпеченні ефективного глобального економічного розвитку. Формування моделі економіки здоров'я у провідних країнах Заходу та Північної Америки спрямовано на досягнення оптимальної працездатності та життєдіяльності людини на сучасний момент, більш того, покликана передбачати та усувати ризики у майбутньому. Саме працездатність, а, отже, здоров'я робочої сили є гарантом росту продуктивності праці. Економію державних бюджетів на виплатах по безробіттю, інвалідності, соціальної недієздатності.

З одного боку, стрімкий інноваційний розвиток фармацевтичної індустрії виправдовує оптимізм відносно майбутнього людини. Проте, з іншого боку, населення навіть найбільш інноваційно потужного, конкурентного національного ринку під загрозою розповсюдження новітніх загроз з інших менш успішних та таких, що занепадають національних територій. Так, СНІД, вірус ЕБОЛу та багато інших невиліковних хвороб – розповсюджуються по континентам внаслідок вільного пересування населення з метою подорожей та працевлаштування [10]. Отже, не залежно від рівня цивілізованості суспільства країни, рівня медичного, соціального та фінансового забезпечення економіки населення усієї Планети перед загрозою. Новітні загрози вимагають значних фінансових та професійних вкладень. Глобального масштабу набувають проблеми не тільки економічної, екологічної та політичної сталості, а й непередбачуваності наслідків поза протокольної системи охорони здоров'я в країнах що розвиваються та країнах з трансформативною економікою. Внаслідок інноваційних успіхів у сфері охорони здоров'я, розповсюджується небезпечна самовпевненість по відношенню до людського здоров'я. Проте, зворотною стороною динамічного розвитку фармацевтичного бізнесу й поряд з цим не достатньою регламентованістю, відсутністю моніторингу ринку охорони здоров'я на підставі показників оцінки ефективності лікування хвороб «витрати – ефективність», який дозволяє передбачати майбутні наслідки внаслідок запровадження тієї або іншої технології лікування.

На сьогодні модель функціонування охорони здоров'я у країнах з трансформативною економікою не враховує механізм прорахунку та передбачення наслідків лікування і, як правило, спрямована на швидке усунення симптомів хвороби населення. В основі – швидке, хоча й тимчасове відновлення працездатності робочої сили та економія бюджетних коштів. Ринок фармацевтичної приваблює нові і нові бізнес структури як ринок швидкого збагачення. Й неконтрольоване споживання дешевих низькоякісних генериків, на яких спеціалізуються новачки ринку фарміндустрії слаборозвинутих країн, в швидкий час, призведуть до невірних наслідків із здоров'ям населення – робочої сили. Ускладнення хвороб, побічні

наслідки, інвалідність, летальні випадки – це наслідки ігнорування наукових підходів у сфері економіки здоров'я, та й взагалі відсутності симбіозу економіки і охорони здоров'я національних економік трансформативних держав. Як підсумок – зниження рівня продуктивності праці та необхідність бюджетного утримання непрацездатного населення.

Економічний, комерційний професіоналізм суб'єктів ринку не викликає сумнівів. Усі існуючі та сучасно модифіковані форми, методи та інструменти міжнародної торгівлі в арсеналі як фарміндустрії, страхового бізнесу, так і урядових структур. Усталені технології виходу на ринки, які нещодавно забезпечували кількісні та якісні показники розвитку компаній, відповідних галузей та національних економік й міжнародної торговельної системи у цілому, ставляться під сумнів. Аргументом, дедалі частіше називають асиметрію глобального розвитку. Безперечно, різномірне Світове господарство далеке від збалансованого розвитку. Проте, ми вважаємо що, перш за все слід змінити принципи комунікацій: у компанії (і мова не йде про соціальних маркетинг, які компанії доволі часто застосовують у якості обґрунтування росту цін), у межах галузі, у межах національного ринку, у межах глобального ринку. В основі повинна бути соціальна відповідальність учасників світового господарства. Що є передумовою гуманізації суспільства, а отже, вірогідністю глобалізації світової економіки.

Стосовно економіки здоров'я – першочерговим є втілення стратегії обґрунтування технологій лікування за критерієм майбутнього впливу на споживача і суспільство в цілому. Тактичним рішенням сьогодення є концепція впровадження системи прийняття ефективних рішень через соціальну відповідальність суб'єктів економіки здоров'я. Крім того, базисом функціонування економіки здоров'я високо індустріальних країн є НТА (Health Technology Assessment) [9]. Впровадження НТА це запорука ефективного розвитку людського потенціалу. Впровадження моделей НТА апробованих у провідних країнах світу у сферу охорони здоров'я трансформативних економік сприятиме нейтралізації небезпеки безконтрольного розповсюдження невиліковних хвороб. Як підсумок, продуктивний розвиток усіх сфер та галузей економічного, соціального та політичного глобального розвитку держав та їх населення.

Отже, Світова економіка у пошуку новітніх рішень щодо подолання стагнації кількісних і якісних показників розвитку міжнародної торгівлі. Результати дослідження ринку охорони здоров'я засвідчують, що у разі, якщо ринкові суб'єкти, держава, споживач впроваджуватимуть економічні закони одноосібно, суто виходячи з власних комерційних інтересів – майбутнє глобалізації економіки під загрозою. Цьому підтвердження у статистиці міжнародної торгівлі, що представлена офіційними джерелами WTO, МВФ, ОЕСР [6]. Подальша позитивна динаміка Світового суспільства в умовах перевищення темпів росту чисельності населення над темпами винайдення рішень проблематики сфери охорони здоров'я вірогідна при перегляді, перш за все принципів комунікації між державою, бізнесом та робочою силою. специфіка ринку охорони здоров'я характеризується тим, що споживач може виступати і як суб'єкт бізнесу, і як представник державних структур чи то як робоча сила. Крім того, її суб'єкти в той чи інший час виступають як на боці пропозиції так і на боці попиту. Проте одна справа, коли мова йде про недостатню якість і відповідність стандартам, наприклад, ринку легкої промисловості – одягу – зовсім інший рівень небезпеки виникає при непорядності на ринку фармацевтичних чи то у медичних структурах.

Беззаперечно, визначальною є соціальна відповідальність бізнесу. Адже, суто виробник у повній мірі усвідомлює переваги і недоліки власного продукту, його безпечність та небезпечність, вплив на життєдіяльність людини у перспективі. За загально прийнятим трактуванням, корпоративна соціальна відповідальність – це готовність добровільно нести не обов'язкові витрати на соціальні потреби понад межі, встановлені податковим, трудовим, екологічним тощо законодавством, виходячи не з вимог Закону, а з моральних, етичних міркувань [13]:

- корпоративна соціальна політика відносно суспільства;
- корпоративне управління і корпоративна етика;
- охорона здоров'я та охорона праці;
- політика у сфері охорони навколишнього середовища;
- права людини;
- управління людськими ресурсами (сприяння розкриттю людського потенціалу);
- взаємодія з суспільством, розвиток і інвестування;
- корпоративна благодійність та волонтерство;
- задоволення вимог споживача та дотримання концепції справедливої торгівлі (+ чесної конкуренції);
- боротьба з хабарництвом та засоби запобігання корупції;
- звітність, прозорість та інформування про діяльність;
- питання дотримання прав людини по відношенню до постачальників, як у національному, так і міжнародному ланцюжку підрядників-постачальників та багато інших.

У свою чергу, під соціальною відповідальністю держави, зокрема у сфері економіки здоров'я, ми розуміємо гарантування доступності медичних послуг та лікарських препаратів доказової медицини з огляду на майбутні наслідки застосування тієї чи іншої технології лікування хвороб. Актуальним є пошук та впровадження інструментів збалансування інтересів держави, бізнесу та робочої сили (населення країн) як запоруки злагодженого сталого економічного розвитку держав.

Перегляду вимагають комунікативні технології взаємин бізнесу із державою та споживачем. Функціонування суб'єктів ринку спрямовано на максимізацію прибутку, реформування економіки, проте усвідомлення ними, що в основі досягнення зазначених ціле лежить соціальна відповідальність перед споживачем – людиною = робочою силою.

Потребує актуалізації й поняття соціальної відповідальності споживача населення за власне здоров'я і свідоме споживання. Тільки за умови впровадження усіма учасниками ринку соціальної відповідальності – гарантовано отримання синергетичного ефекту.

Проведене дослідження ринку охорони здоров'я України доводить, що ринкові закони не працюють у наслідок їх порушення та перекривлення у практичній діяльності. І це характерним є для більшості трансформативних держав Східної Європи [9]. Досвід функціонування національних економік на принципах взаємоповаги, цивілізованих комунікативних практиках у країнах немає. Тому, без впровадження принципів соціальної відповідальності та гуманізації суспільства не досягнути, на глибоке наше переконання, ефективності економічного реформування. Для цих країн нагальним є вивчення та адаптація провідного світового досвіду ефективних моделей функціонування економіки здоров'я, зокрема, США та країн ЄС, економіка здоров'я, яких функціонує в умовах соціальної відповідальності усіх учасників ринку: держави, фармбізнесу, страхового бізнесу, медичних структур та споживача.

Висновки. Глобального масштабу набуває проблематика економічної та екологічної сталості. Екологічна система Землі

переживає значне навантаження. Значні успіхи в охороні здоров'я призвели до небезпечно самовпевненого відношення до людського здоров'я. Світ перебуває у стані самозаспокоєння – і це дійсно небезпечно. Так, зокрема, зростаюча опірність антибіотикам може призвести до краху перенавантажени системи охорони здоров'я, а тісні зв'язки між різними куточками світу дають змогу пандемії розповсюджуватися за континентами, на території держав, поза залежністю від рівня успішності економічного розвитку. Концепція впровадження системи прийняття ефективних рішень через соціальну відповідальність суб'єктів економіки здоров'я трансформативних держав – це вагомий внесок при вирішенні зазначеної проблематики.

Визначальною, тією що закладає підвалини благополуччя та безпеки Світового розвитку є економіка здоров'я. Усвідомлення необхідності усебічними зусиллями впорядкувати роботу ринку здоров'я в усіх державах Глобального світу є запорукою позитивної динаміки розвитку. Світове господарство надзвичайно не однорідне за показниками економічного розвитку. Проте, реальність полягає у тому, що не дивлячись на самодостатність провідних національних економік Заходу та Північної Америки, вони покликані приділяти увагу й менш успішним національним економікам, особливо на ринку економіки здоров'я. Гуманізація глобальної економічної системи. Саме Глобалізація й суто внаслідок гуманізації світогосподарської системи – засобом всебічної соціальної відповідальності. Гуманізація законів, інструментів та принципів економічного розвитку держав, бізнесу спроможна потенційно, в майбутньому, сприяти збалансуванню національних економічних інтересів держав при ефективній глобалізації їх економічного розвитку.

Література:

1. Лук'яненко Д. Глобальна економічна інтеграція: [монографія] / Д. Лук'яненко. – К.: Національний підручник, 2008. – 220 с.
2. Білорус О. Глобальні трансформації і стратегія розвитку: [монографія] / О. Білорус, Д. Лук'яненко. – К.: ВПОР, 1998. – 416 с.
3. Щорічний всесвітній економічний форум у Давосі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ua.euronews.com/2014/01/22/davos-opens-hoping-to-reshape-the-world>.
4. Щорічний всесвітній економічний форум у Давосі [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ukrinform.ua/rubric-abroad/1947945-u-davosi-startuvav-ekonomichniy-forum.html>.
5. Лук'яненко Д. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку: [монографія]: у 2 т. / Д. Лук'яненко, А. Поручник, Л. Антонюк та ін.; за заг. ред. Д. Лук'яненка, А. Поручника. – К.: КНЕУ, 2006. – 816 с.
6. Отчет о мировой торговли Мирового экономического форума [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://weforum.org/docs/WEF_GlobalEnablingTrade_Repert_2011.pdf.
7. Заліська О. Фармакоеконіміка / О. Заліська; за ред. Б. Парновського. – Львів: Афіша, 2007. – 400 с.

8. Іринчина І. Підвищення ефективності інновацій як фактор міжнародної конкурентоспроможності національного ринку фармацевції та біотехнологій / І. Іринчина // Підприємницька діяльність в Україні: проблеми розвитку та регулювання: зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (27 червня. 2014 р.). – К.: Наук. парк КНЕУ, 2014. – С. 69–71.
9. Костюк Г. Конкурентоспроможність фармацевтичної галузі України / Г. Костюк, А. Коваленко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2547>.
10. Петрашко Л. Корпоративна відповідальність: крос-культурні моделі та бізнес-практики: [монографія] / Л. Петрашко. – К.: КНЕУ, 2013. – 342 с.
11. Панченко С. Технології крос-культурного менеджменту: адаптація до реального середовища / С. Панченко. – К.: КНЕУ, 2009.
12. Панченко С. Інвестиційний ризик менеджмент транснаціональних корпорацій: парадигма XXI століття / С. Панченко, М. Дамаскіна // Науковий журнал «Міжнародна економічна політика». – 2009. – № 10–11. – С 14–22.

Іринчина І.Б., Іринчин Г.В. Гуманізація глобальної економіки вследствие соціальної відповідальності економіки здоров'я трансформативних держав

Анотація. Исследовано проблематику формування ефективної глобальної економічної системи, в следствии внедрения принципов социальной ответственности при коммуникациях рыночных субъектов национальных хозяйств. Акцентируется на первоочередности реформирования экономики здоровья, в качестве фундаментальной отрасли, которая гарантирует высокий уровень производительности труда во всех сферах национальной экономики.

Ключевые слова: глобальная экономика, гуманизация, коммуникации, социальная ответственность бизнеса, социальная ответственность государства, социальная ответственность потребителя, фармацевтический бизнес, экономика здоровья.

Irynychyna I.B., Irynychyn H.V. Humanization of the global economy as a consequence of social responsibility of the health economy of transformative states

Summary. Studied the problems of the formation of an effective global economic system as a consequence of the introduction of social responsibility principles in the communications of market subjects of national economy. The attention is paid to the prioritization of reforming the health economy as a fundamental industry, which guarantees a high level of labor productivity in all sectors of the national economy.

Keywords: global economy, humanization, communication, corporate social responsibility, state social responsibility, social responsibility of consumer, pharmaceutical business, health economy.